

В ІНСТИТУТІ ЛІТЕРАТУРИ

«ФЕНОМЕН ЕММИ АНДІЄВСЬКОЇ»: ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КРУГЛИЙ СТІЛ, ПРИСВЯЧЕНИЙ 90-РІЧЧЮ ПИСЬМЕННИЦІ

31 березня 2021 р. в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка відбувся онлайн круглий стіл «Феномен Емми Андієвської», присвячений 90-річчю із дня народження відомої української письменниці, художниці, лауреатки Шевченківської премії, у роботі якого взяли участь науковці Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка (Київ), Донецького національного університету імені Василя Стуса (Вінниця), Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (Дніпро). Спів організатори круглого столу — авторка досліджень про творчість Емми Андієвської Л. Тарнашинська (ініціатор) і В. Василенко.

У вітальному слові і в доповіді «Та, що носить у душі вічність: до 90-ліття Емми Андієвської» директор Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка акад. *М. Жулинський* розкрив значення творчого доробку Е. Андієвської в українській літературі, висловив думку про неї як про авторку, яка прислухається до свого «духу», наголосив на інтуїтивній природі її художнього мислення. Про твори Е. Андієвської «Герострати», «Роман про добру людину», «Роман про людське призначення» доповіла *С. Луцій* (Інститут літератури), розглянувши їх у контексті «великої прози» учасників Нью-Йоркської групи, зокрема Юрія Тарнавського та Віри Вовк.

Проблему серійності як одного із принципів художнього світо-модельювання Е. Андієвської розкрила у своїй доповіді *О. Шаф* (Дніпровський національний університет). Поняття циклу-серії дослідниця потрактувала як можливий формат репрезентації авторського світобачення і світотворення (через поетичну й малярську творчість Е. Андієвської), наголосила на його художньо-естетичній, стильовій, інтермедіальній, психоаналітичній умотивованості.

Л. Генералюк (Інститут літератури) зосередилася на картинах Е. Андієвської, їх формі та кольоровій гамі, зауваживши, що саме в них утілено простір емоцій, переживань, нетривких психологічних станів авторки. Образну символіку Е. Андієвської дослідниця пояснила тезою Моріса Дені про те, що форми й фарби — це знаки станів

душі: у них, на думку доповідачки, художниця й поетка унаочнює і стани власної свідомості, і нечіткі позасвідомі імпульси.

Проблеми еротики й містифікації в «ранній» і «пізній» поезії Е. Андіївської порушив *О. Соловей* (Донецький національний університет), звернувши увагу, зокрема, на містифікації, репрезентовані як псевдопереклади із грецької та перської лірики. Теми гомоеротизму, табуованої сексуальності, розкриті в авторки через східні, орієнтальні образи й мотиви (збірки «Риба і розмір», «Діонісії»), дослідник порівняв із «Пальмовим гіллям» А. Кримського — одним зі зразків української «орієнтальної поезії» початку ХХ ст.

В. Василенко (Інститут літератури) звернувся до літературно-критичної рецепції поезії Е. Андіївської в доробку вченого-літературознавця й лінгвіста Володимира Державина — викладача й наставника Е. Андіївської із часів її навчання в Українському вільному університеті (Мюнхен). Дослідник наголосив на світоглядному зв'язку вченого й письменниці, передусім — на проблемі внутрішньої еволюції, що стосувалася свідомого вибору української ідентичності (як ідентичності обраної, а не вродженої), проаналізував дослідження В. Державина, присвячені поезії Е. Андіївської, його дискусії про жанрову і стильову природу її збірок «Поезії», «Народження ідола» зі своїми сучасниками (Г. Костюком, І. Костецьким, польським поетом і літературознавцем Ю. Лободовським, російським критиком Г. Лещинським та ін.).

Свою доповідь «На перетині смислів» *О. Пуніна* (Донецький національний університет) присвятила компаративному аналізу новели «Риби» Е. Андіївської та однойменного твору О. Солов'я — двох, за її визначенням, репрезентантів «донецького тексту». Літературознавиця звернула увагу на спільні сенсові коди обох творів, їх експресіоністичну образність і подібність форми та змісту, зокрема визначальну для обох проблему «духовної смерті», зауваживши, що в Е. Андіївської ідеться про страх смерті, а в О. Солов'я про паралель «смерть — життя».

Л. Тарнашинська (Інститут літератури) зосередилася на проблемі психології творчості Е. Андіївської і розглянула її через поняття «диктатури уяви», зумисної провокації та послідовної пропозиції. Сила «диктатури уяви» у випадку Е. Андіївської, на думку дослідниці, набуває потенціалу провокації, а через це — і творчої пропозиції, що викликає різноманітні асоціації. «Розкута» підсвідомість Е. Андіївської, зауважила літературознавиця, співдіє зі свідомістю на рівні інтуїтивних прозрінь та інтелектуальних надбань, а отже, в акті творчості свідомість не усувається цілком, а в виражається в різноманітних образах і формах.

Доповіді супроводжувалися питаннями і попри камерний формат круглого столу породили плідну дискусію, пов'язану з літературознавчим аналізом творів Е. Андіївської, стильовими та образними перегуками між її поезією і картинами, своєрідністю мистецького погляду на світ і форми його художнього втілення тощо. Своє теоретичне висвітлення ці питання знайдуть на сторінках матеріалів круглого столу «Феномен Емми Андіївської» (Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка) і колективної монографії «До розуміння феномену Емми Андіївської: герменевтично-компаративний аспект», яку готують до друку літературознавці Донецького національного університету імені Василя Стуса (Вінниця).

Вадим ВАСИЛЕНКО

м. Київ

Отримано 2 квітня 2021 р.